

Sygn. akt II CSK 675/18

POSTANOWIENIE

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku E. Spółki Akcyjnej w W.
przy uczestnictwie I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o wpis,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 18 czerwca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt III Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika I. sp. z o.o. w W. (oraz pismem z dnia 20 grudnia 2018 r.) od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt III Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący zarzucił naruszenie prawa procesowego, tj. art. 628⁸ § 2 k.p.c. w zw. z art. 755 § 1 pkt 2 k.p.c. przez brak uznania wpisu roszczenia i ustanowienie hipoteki za obciążenie nieruchomości i w ten sposób, pomimo tego, że w momencie

składania wniosku o wpis w dziale III księgi wieczystej, wpisany był zakaz zbywania i obciążania tej nieruchomości, który był przeszkodą dla wpisu roszczenia o ustanowienie hipoteki; art. 130 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez dopuszczenie wzywania wnioskodawcy przez referendarza sądowego do uzupełnienia wniosku o dodatkowe dokumenty, których niedołączenie do wniosku nie było jego brakiem formalnym, ale stanowiło przesłankę oddalenia wniosku, w wyniku czego sąd z urzędu uzupełnił materiał dowodowy i dążył do uzupełnienia podstawy faktycznej sprawy; art. 626² § 3 k.p.c. w zw. z art. 626⁸ § 2 k.p.c. przez przekroczenie granic rozpoznania i oparcie się na dokumentach niedołączonych do wniosku o wpis; art. 626⁸ § 2 k.p.c. w zw. z art. 228 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. poprzez powołanie się na fakty znane sądowi z urzędu, co do oddalenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia, pomimo że przepisy szczególne postępowania wieczysto-księgowego wykluczają taką możliwość.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego wnioskodawca upatruje w konieczności odpowiedzi co do tego jaki charakter ma ujawnienie w księdze wieczystej roszczenia w trybie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece i czy stanowi ono obciążenie nieruchomości w sensie, w

jakim używa się tego pojęcia wydając postanowienie o zabezpieczeniu w postaci zakazu zbywania i obciążania nieruchomości.

Powyższa kwestia nie jest konieczna do wyjaśnienia w tej sprawie, gdyż podstawą wpisu w dziale trzecim księgi wieczystej zakazu zbywania i obciążania objętej tą księgą wieczystą nieruchomości było postanowienie Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 14 października 2016 r., sygn. akt X GCo [...], które postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 grudnia 2016 r., sygn. akt I ACz [...] zostało zmienione w ten sposób, że wniosek o udzielenie zabezpieczenia oddalono. Natomiast sporny w sprawie wpis w dziale IV księgi wieczystej roszczenia o ustanowienie hipoteki nastąpił na podstawie wniosku i dokumentów powstałych później, bo 24 stycznia 2017 r. Zważywszy, że wpis roszczenia zakazującego zbycia i obciążania nieruchomości na podstawie postanowienia zabezpieczającego miał charakter deklaratoryjny, Sąd drugiej instancji powołując się na urzędową wiedzę dotyczącą odpadnięcia podstawy wpisu nie przekroczył ustawowych granic kognicji w postępowaniu wieczysto-księgowym.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że art. 626⁸ § 2 k.p.c. (który stanowi, że rozpoznając wniosek o wpis sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych dokumentów oraz treść księgi wieczystej) zawiera pełną regulację przebiegu postępowania wieczysto-księgowego, tak w zakresie przebiegu postępowania dowodowego, jak i podstaw orzekania. W związku z tym wyłączną podstawą ustaleń faktycznych i prawnych sądu przy rozpoznawaniu wniosku o wpis w księdze wieczystej jest jedynie treść wniosku, treść dołączonych do niego dokumentów i treść księgi wieczystej (zob. uchwała składu 7 sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r. - zasada prawna - III CZP 80/90, OSNC 2010, nr 6, poz. 84, wyrok z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 152/01, OSNC 2004, nr 6, poz. 92).

W uzasadnieniu do powołanej uchwały składu 7 sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r., Sąd Najwyższy wyjaśnił, że kierowanie się kolejnością złożenia wniosków o wpis do księgi wieczystej jest nakazem ustawowym, a wobec tego decydujące znaczenie ma stan rzeczy istniejący w chwili wpływu wniosku do sądu (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CSK 218/11, OSNC-ZD 2013, nr B, poz. 33). W doktrynie zwrócono uwagę na konieczność

odróżnienia „stanu rzeczy” rozumianego jako treść wniosku, księgi wieczystej, treść i forma dokumentów tworzących stan będący podstawą wpisu, od „stanu prawnego” wymagającego zbadania pod względem formalnym i materialno-prawnym dokumentów stanowiących podstawę wpisu. Dla wyjaśnienia „stanu prawnego” może być niezbędne również zbadanie dokumentów dołączonych do skargi na czynność referendarza lub apelacji, w granicach wyznaczonych zawartymi w nich zarzutami.

Zatem w postępowaniu wieczysto-księgowym, kontroli sądu podlega również skuteczność materialno-prawna czynności prawnej, która stanowi podstawę wpisu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 1955 r., II CO 116/54, OSN 1956, nr 1, poz. 15; z dnia 11 czerwca 2008 r., V CSK 17/08, nie publ.; z dnia 7 grudnia 2011 r., II CSK 604/10, nie publ.). Wynika to ze szczególnej roli sądu w przeciwdziałaniu dokonywania wpisów sprzecznych z rzeczywistym stanem rzeczy. Księgi wieczyste są publicznym rejestrem praw dotyczących nieruchomości i dlatego ich funkcje muszą być rozpatrywane z punktu widzenia interesu publicznego, a jest nim zasada bezpieczeństwa obrotu prawnego. Istnienie możliwości usunięcia niezgodności stanu ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w drodze powództwa przewidzianego w art. 10 u.k.w.h. nie powinno jednak wyłączać obowiązku sądu zapobiegania dokonywaniu wpisów niezgodnych z rzeczywistym stanem prawnym, zwłaszcza gdy sąd ma stosowną wiedzę odnośnie przeszkód wykluczających wnioskowany wpis. Oznacza to, że stan prawny ujawniony w księdze wieczystej powinien być stanem pewnym, wynikającym ze zdarzeń lub czynności prawnych, które nie budzą wątpliwości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2007 r., V CSK 295/07, nie publ.). Nie znajduje uzasadnienia ograniczenie roli sądu w postępowaniu o wpis w księdze wieczystej do organu rejestrowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 123/11, nie publ.).

W uchwale składu 7 sędziów z dnia 25 lutego 2016 r., III CZP 86/15 (OSNC 2016, nr 7-8, poz. 81), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 628⁸ § 2 k.p.c. nie wyłącza możliwości brania przez sąd pod uwagę przy rozstrzyganiu wniosku o wpis do księgi wieczystej okoliczności znanych mu urzędowo (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r., II CSK 661/09, OSNC

2011, nr 1, poz. 12). Przepis art. 628⁸ § 2 k.p.c. należy łączyć jedynie z ograniczeniem środków dowodowych, z jakich można korzystać w postępowaniu o wpis (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2004 r., III CK 331/02 nie publ.; z dnia 15 grudnia 2005 r., V CK 54/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 138; z dnia 11 czerwca 2008 r., V CSK 17/08, nie publ.). Zestawienie art. 31 ust. 1 i 2 u.k.w.h. oraz art. 626⁸ § 2 k.p.c. prowadzi do wniosku, że w postępowaniu wieczysto-księgowym obowiązują zasady formalizmu i wyłączności pisemności postępowania. Wyjątki dotyczą wniosków o wpis w księdze wieczystej prowadzonej w systemie teleinformatycznym (art. 626⁸ § 3 k.p.c.). Wyłączona jest możliwość prowadzenia dowodów osobowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2004 r., II CK 265/04, nie publ.; z dnia 12 kwietnia 2013 r., IV CSK 515/12, nie publ.).

Możliwość wykazania niezgodności wpisu z rzeczywistym stanem na podstawie przedstawionych dokumentów nie skutkuje przekroczeniem kognicji sądu w postępowaniu wieczysto-księgowym i nie uzasadniania zarzutu zastępowania sądu orzekającego w procesie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 4/09, nie publ.). Dokumenty znane sądowi wieczysto-księgowemu na skutek przedłożenia ich przez skarżącego uczestnika podlegają ocenie na tych samych zasadach jak dokumenty dołączone do wniosku, który jest przedmiotem rozpoznania.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący upatruje w naruszeniu wskazanych w zarzutach przepisów prawa procesowego.

W świetle przytoczonego wyżej orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kognicji sądu wieczysto-księgowego brak podstaw do przyjęcia, że zaskarżone postanowienie jest wynikiem oczywistego naruszenia prawa. W toku postępowania kasacyjnego uczestnik w piśmie z dnia 20 grudnia 2018 r. poinformował, że prawomocnym wyrokiem z dnia 26 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Ł. (sygn. akt XXVI GC [...]) ustalił nieistnienie m.in. uchwały nr 4 nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników I. sp. z o.o. w W. z dnia 14 stycznia 2017 r. o powołaniu na nową kadencję do składu zarządu spółki A. M. R., która w dniu 24 stycznia 2017 r. złożyła oświadczenie stanowiące podstawę zaskarżonego wpisu roszczenia o ustanowienie hipoteki. Należy jednak zauważyć, że okoliczności te powstały już po wydaniu zaskarżonego orzeczenia przez Sąd drugiej instancji. Ze względu na przedstawiony charakter postępowania wieczysto-księgowego oraz charakter orzeczenia Sądu drugiej instancji, stan faktyczny i prawny wynikający z księgi wieczystej oraz dokumentów, istniejący na dzień jego wydania wyznacza podstawę orzekania i kontroli kasacyjnej. Z kolei okoliczności, które zadecydowały o rozstrzygnięciu w przedmiocie uchwały z dnia 14 stycznia 2017 r. wykraczały poza kognicję sądu wieczysto-księgowego i wskazany wyżej zakres dopuszczalnego postępowania dowodowego, które nie może zastępować postępowania rozpoznawczego właściwego dla trybu procesowego.

Dokumenty powstałe po dacie zaskarżonego orzeczenia Sądu drugiej instancji mogą być podstawą zainicjowania nowego postępowania wieczysto-księgowego. Niezależnie od tego, należy też zwrócić uwagę na przepis art. 19 ust. 1 i 2 powołanej w zarzutach ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego w oparciu o przepisy art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 13 § 2 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j.t.: Dz. U. z 2018 poz. 265., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. poz. 1667). W związku z wynikiem postępowania kasacyjnego nie było podstaw do zasądzania na rzecz uczestnika kosztów wygranego postępowania zażaleniowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2018 r., II CZ 29/18, k. 1102).

a

aj